

I. Iacobi Breitingeri oratio, qua adiit literaturae Graecae professionem publicam

Autor(en): **Breitinger, J. Jacob**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum**

Band (Jahr): - **(1746)**

Heft 3

PDF erstellt am: **02.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-394584>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Ein Dienst der *ETH-Bibliothek*

ETH Zürich, Rämistrasse 101, 8092 Zürich, Schweiz, www.library.ethz.ch

<http://www.e-periodica.ch>

J. JACOBI BREITINGERI
Oratio, qua adiit Literaturæ Græcæ
Professionem publicam.

SOlemnis isthæc Feria, qua Protomartyrum, sive verorum, sive fictorum, S. Felicis & S. Regulæ memoria, Ecclesiæ Tigurinæ sacra, annua celebritate agitur, alium ex Sacro Ordoine Oratorem & singularis divinæ adversum nos Clementiæ præconem postulabat, qui ingens illud beneficium, quo salutiferæ Veritatis Lux, dissipatis paulisper plus quam cimeriis Paganismi tenebris, primum has horas nostras collustravit, atque deinceps etiam mirum in modum invaluit & ad nostra usque tempora propagata fuit, dignis laudibus celebraret, pariterque quibus modis ac rationibus cœlesti hoc munus deinceps etiam tueri ac illustrare amplius possimus, edoceret. Postquam autem proxime superiore Julio mense Vir prolixa eruditione ac longo rerum usu spectatissimus J. HENRICUS HIRZELIUS, Græcæ Literaturæ Professor publicus, non subita quidem, sed lenta, at improvisa tamen adhuc morte e vivis excessisset; atque ego auspice Deo T. O. M. & singulari Magnificentissimorum, Amplissimorum utriusque Ordinis Virorum, quibus Scholæ nostræ cura commissa est, incredibili studio ac beneficio in præclarissimorum munera hæreditatem successeram, & in eorum Virorum Ordinem fueram adscriptus, qui has publice dicendi

cendi partes per vices administrare solent : Universo huic Ordini sacro opportunum visum est , ut ego novus homo , nova dignitate auctus atque ornatus has dicendi vices occuparem & novam Græcas Literas publice docendi provinciam solenni ritu caperem : idque quum jubere posset ; his fere rationibus benivole persuasit Venerabilis Sacrorum Antistes , quod nihil agerem præter consuetudinem usu receptam ac confirmatam , nihil quod cum sacræ hujus Feriæ celebritate minus congrueret , quandoquidem ipsa hæc Doctorum publicorum sive in Ecclesia , sive in Schola , perpetua Successio illustre documentum sit , Deum adhuc singularem nostri curam gerere & cœlestis Veritatis doctrinam , cuius firmissimum semper præsidium Linguarum cognitio fuit , sartam tecumque cupere . Itaque duo nunc concurrunt ingentia beneficia , propter quæ festa hæc Lux solito augustior mihi & Religionis plenior esse videtur : quorum alterum mihi cum ceteris omnibus , qui quidem Christianæ Religionis eximiam dignitatem ac præstantiam eo quo decet loco habent , commune est : Alterum vero , quanquam totum priori illustrando ac confirmingando inserviat , ita mihi peculiare ac proprium est , ut me felicitate quadam singulari a ceteris secretum Summorum Virorum Societati adjungat , & amplissimam bene merendi facultatem suppeditet . Ceterum isthac mihi a Vobis P. C. beneficium obtigisse non sine mente reor , non sine Numine Divum ; adeo luculenta in eo apparent divinæ Providentiæ documenta , ut non possim non hanc meam felicitatem ad Deum tanquam primum auctorem in solidum referre , qua tamen con-

fessione nihil gratiæ vestræ decedit quicquam : Etenim quis sine Numine evenisse sibi poterit persuadere, quod ipsa hæc mihi fuerit data Literas Græcas docendi provincia, ad quas discendas & excolendas animum semper fecit, stimulosque addidit Vir in summo Dignitatis, quam in Rep. nostra merito suo obtinet, culmine constitutus ; sed progratio ingenio & harum Literarum laude, qua raro exemplo eminet, prope nobilior ac illustrior, qui que idem nobis jam eo tempore, quum ne levissima quidem adhuc præsentis nostræ lætitiae specula appareret, auctor extitit, ut in curanda ac recensenda nova sacræ τῶν LXX Versionis editione fidem meam probarem & diligentiaæ aliquod specimen, quod cum græcarum Literarum commendatione esset conjunctum, publice exhiberem : Adeo ut idem fere studiorum, qui nunc secundum Deum fortunarum mearum auctor mihi obtigerit ; cui proinde etiam quicquid in hoc genere a me præstitum adhuc, aut præstabitur unquam cum aliquo fructu, acceptum ferendum est. Præterea hoc etiam submissa divinæ Providentiae veneratione admiror, tot objectas undique difficultates, ingeniosorum itidem hominum successibus nostris invidentium, & ex pacti fide contra nitentium, quanquam amicorum nomen palam profiterentur, lepida commenta & importunas flagitationes, non potuisse rebus nostris ita officere, ut non valuerit Dei consilium, qui eos mihi excitavit Fautores, quibus nullo sanguinis, nullo civilis alicujus necessitudinis jure mihi adstrictis, Deus hanc mentem inspiravit, ut summo studio, enixa opera, constantiaque singulari in me ornando, tacitis quidem,

at

at potioribus Suffragiis consentirent. Accedit, quod divinum istud de me consilium & Summorum Virorum in me ad hoc fastigium evehendo studium a plerisque omnis generis ac ordinis hominibus publica gratulatione ac lætitia fuerit exceptum comprobatumque ; atque etiam nunc intra hos cancellos & in circumfusa Auditorum multitudine , quot ferme capita , tot amicos , & in imis quoque subselliis , quot ingenuarum artium , tot mei studiosos conspiciam , qui universi honorificam stationem , in qua nos provida Dei O. M. cura , bonorum suffragatio & nonnulla doctrinæ opinio collocavit , ex animo gratulantur. Atque hæc A. A. animum propriæ tenuitatis & imbecillitatis conscientia inclinatum erigunt , atque efficiunt , ut fretus divina ope munus capebam , cuius gratia hoc Suggestum concendi ; quod ipsum Deus , supremum rerum mearum Præsidium Ecclesiæ Scholæque , mihi ac studiosæ Juventuti bene & feliciter evenire velit !

Hujus autem muneris quum legitima quædam auspicia nobis sint injuncta , atque more majorum , qui artem aliquam publice docendam suscipiunt , prima statim Oratione , qua Exercitationibus suis præludunt , in ejus generis arguimento explicando versari soleant , quod cum artis illius , quam se tradituros esse profitentur , laude sit conjunctum , & quo publicam de fide sua & industria in obeundo munere spem excitant , aut excitatam confirmant ; visum est mihi , bona vestra cum venia , quam ambitiose petere in re mihi necessaria nihil adtinet , verba facere , de præcipuis Causis , propter quas Græcarum Litera-

rum studium tantopere inter nos refrigescat : Qua in re prudentes medicorum filios imitabor, qui primam ac præcipuam operam in exquirendis mali caussis ponunt, quoniam ipsis persuasum est, non posse nisi ex caussis suis morbi indolem recte cognosci, hac autem minus recte cognita frustra malo remedia quæri. Nolim autem quenquam vestrum A. A. Orationem meam ex argumenti ubertate metiri; pulcre enim intelligo, quid mea in dicendo infantia & vestra in audiendo patientia ferre possit; neque ignoro, quænam præterea pietatis officia mihi persolvenda restent, si gratus magis, quam disertus audire velim : Quapropter exiguis quantum fieri potest spatiis Orationem meam circumscribam, summa tantum rerum capita sectando ; in quo tamen si horulæ modum aliquantum fuero prætergressus, dabitis hanc veniam prolixo ac pietatis pleno, quo vestrum beneficium atque hæc studia prosequor, animo, cui explicando nulla sufficere possit oratio. Adeste itaque A. A. auribus animisque faventes, & rem cognoscite !

Qui de Polymathia ac universo Scientiarum ambitu præcipiunt, Eruditionem omnem in verborum ac rerum cognitionem partiri solent: quarum illa, si discendi ordinem spectes, prior; hæc si usum vitæ respicias, potior est : Quum enim Linguæ totidem quasi instrumenta sint, quibus ad rerum cognitionem aditus nobis recluditur, ab his præsidiis ante omnia probe instructum esse oportet illum, qui ad ipsos Eruditionis recessus aliquando penetrare volet. Quemadmodum vero in rerum cognitione, quæ universam Disciplinarum ἐγκυλοπαιδιαν complectitur, Scientia

tia alia aliis, ut usu, sic dignitate præstat; ita quoque Linguæ, pro diversa hac Scientiarum, quarum interpres sunt, dignitate, aliæ aliis præstantiores ac nobiliores merito censentur; Siquidem quum in se & seorsim spectatæ Linguæ promiscue omnes non habeant, quo se magnopere commendent, necesse est omnino omnem illarum gloriam a Scientiæ illius, cui quæque faciem præfert, dignitate proficisci. Hæc vero quum ita sint comparata, quis me, quum primas merito Græcæ Linguæ tribuendas esse censeo, quod in ea ceterarum omnium laudes concurrant, temere aliquid ac invidiose statuere, aut opibus nunc meis nimium favere, dixerit? Hæc enim Lingua usum & consuetudinem nobis conciliat cum ea gente, cui divinitus, ac certa quadam fati lege omnis eruditionis amplitudo, ac quicquid fere homini novisse datum est, concessum fuit: De cuius ingenio S. Paulus Apostolus I. Cor. I: 22. perhibet: Ἐλληνες Σοφίαν γιτάσσου: Quæ tanta Sapientiæ laude quondam floruit, ut ceteri omnes Orbis qua patet incolæ Barbarorum ignobili nomine censerentur: A quibus etiam deinceps fluxit, quicquid eruditionis ac sapientiæ ad reliquos populos dimanavit; ita ut nemo se unquam nisi in illorum imitatione aliquam laudem consequi posse crederet, quod summorum apud Romanos ingeniorum, Ciceronis, Virgili, ceterorum, exemplis & ingenua confessione constat: quamobrem etiam Quintilianus puerum, quem formare docet, a græco Sermone mavult incipere: Atque hujus rei præterea argumentum omni exceptione majus est, quod nomina ipsa Disciplinarum omnium græcam originem manifeste referunt. Jam vero quæ alia

gens unquam fuit; quæ plura in omni genere Doctrinæ & excellentiora ingenia protulit, quorum etiam monumenta literis consignata, provida divini Numinis in bonum nostrum excubantis cura, ex magno Literarum naufragio erepta doctorum hominum studio nobis conservata sunt, adeo ut pars nulla humanæ cognitionis sit, quamvis vel ad solam hujus vitæ commoditatem pertineat, cui non hic parata sint præclarissima quævis subsidia. Nolite igitur errare adolescentes, aut existimare, quum de Lingua græca agitur, leve quidquam agi, quod ad Sapientiam parum pertineat: Agitur in Linguæ Græcæ negotio Summa universæ doctrinæ, agitur orbis omnium disciplinarum, ipsa agitur Sapientia, cuius summum certe apicem sine græcæ Linguæ cognitione attingere nunquam possitis. Etenim hujus Linguæ beneficio possimus cum tot ingeniis priisci ævi maximis versari in Libris eorum tractandis, quos illi non famis pellendæ ergo, non perfuntorie, ut moribus aut officio alicui satisfacebant, non humili alia de cauſa, qua hodie plerique libri eduntur; sed eo consilio scripserunt, ut quales ipsi in vita & Rep. fuere, tales etiam ex libris suis cognoscerentur apud posteros, tales ipsos quoque posteros felici quodam sensuum & morum contagio ex ipsis illis animorum suorum reliquiis hausto redderent; adeo verum est, quod emunctæ prorsus naris Vir Horatius perhibet:

*Graii Ingenium, Graii dedit ore rotundo
Musa loqui.*

Neque vero universa hujus Linguæ laus in hoc absolvitur, quod omnem elegantem doctrinam, omnem cognitionem dignam hominis ingenui

genui Studio, uno verbo, quicquid usquam est
 politiorum disciplinarum, contineat, usque adeo
 ut hac neglecta necesse sit omnibus bonis arti-
 bus certissimam pestem ac perniciem imminere:
 Multo majora sunt, ita me Deus amet, quæ
 hujus Idiomatis cognitionem præ ceteris omni-
 bus insigniter commendant, in quibus præcipu-
 um hoc est, quod Deus hanc Linguam divinæ
 suæ mentis interpretem esse voluit. Quapro-
 ter quum Lingua quævis ceteras tantum præstan-
 tia vincat, quantum præstat illa doctrina, ad
 quam explicandam adhibetur; neminem prosec-
 to esse arbitror, qui negare ausit, Græcam Lin-
 guam ceteris tantum præcellere, quantum divi-
 na humanis; hanc proinde insigne Dei donum
 esse; & singulare prorsus in ejus cognitione Ec-
 clesiæ præsidium esse posatum, sine qua doctri-
 na cœlestis, quæ & portum vitæ perennis nobis
 monstrat, & totius vitæ nostræ, consiliorum
 & actionum norma est, intelligi vel explicari
 recte non potest: Ut enim pharmacum a Medea
 Jasoni datum Argonautis ad rapiendum aureum
 vellus facilem aditum præbuit; ita Linguæ Græ-
 cæ notitia ad maximi pretii thesaurum, sc. ad
 fontes veræ de Deo doctrinæ & salutaris Philoso-
 phiæ in Libris N. T. comprehensæ aditum pa-
 tefacit, ejusdem velut janua & clavis est. At-
 que hæc una vos, Adolescentes, qui plerique
 olim divinorum Oraculorum ad plebem christia-
 nam Interpretes esse, vel audire saltēm, cupitis,
 hæc, inquam, una vos, si ceteras omnes insu-
 per habeatis, movere debet ratio, ut summam
 hujus studii necessitatem agnoscatis: Quis enim
 sine aliquo harum Literarum gustu publici Doc-
 toris

toris munus cum πληροφορίᾳ ac fiducia recte implere & sanctissimi , quod profitetur, nominis dignitatem tueri se aliquando posse sibi persuaserit ? Profecto eum oportet gnaviter esse impudentem , qui divinorum Oraculorum Interpretis nomen ambitiose affectat , ejus vero Linguae , qua divina Oracula perscripta sunt , juxta cum ipsa plebe perinde imperitus est , ac publice profitetur , se aliis accurate expositurum , quæ ne quidem ipse nisi per Interpretēm intelligere possit. Hæc vero quum ita se habeant , & alterum mihi quoque concedatis necesse est , non omnem hujus Studii necessitatem intra gramaticam N. F. interpretationem concludi posse : quum enim Deus Græca profanorum Lingua , qualis per id ætatis plerisque gentibus familiaris & vernacula erat , Salutis mysteria , quæ ad omnes pertinērent , exponi voluit ; atque etiam ipsa Ratio non obscure doceat , ad intelligendam cuiusvis Scriptoris mentem ante omnia respiciendum esse ad usum Sermonis & consuetudinem hominum illa Lingua utentium ; quis non fateri cogitur , Græcis Scriptoribus legendis multum profici ad S. Scriptores rectius intelligendos , recteque ex illis aliquam interpretandi rationem desumi : Si enim græca sit , ut est , N. T. Scriptura , eadem quoad Λέξιν & Linguae Locutionumque genium ex aliis Scriptoribus intelligi , exponi & illustrari potest ; non secus ac Latini ex Latinis , & Græcorum alii ex aliis per similiū phrasium modorumque loquendi collationem lucem accipiunt : Cujus exercitationis circa N. F. phrasin ac stylum uberrima suppetit materia , extantibus tot Græcorum Scriptis , qui eodem quo Apostoli Je-
su

su Christi, quanquam in diverso Scriptoris argumento, ore locuti sunt; Quum autem hoc interpretandi subsidium ex nativa græci idiomatis indole repetendum commendo, non tamen id ita necessarium esse affirmo, ut sine illo verum Literarum S. sensum vel investigari, vel obtineri posse, inter ea quæ fieri nequeunt, numerandum esse putem; etenim de hac re prorsus facio cum illustri ætatis nostræ ornamento Cl. MOSHEMIO, qui peculiari *Observatione S. quid justum sit circa S. Literarum ex græcis & latinis Scriptoribus interpretationem & emendationem* ita accurate definivit, ut æqui omnes ejus in hanc rem decreta vim Legis obtainere ultro fateantur.

Quoniam vero ex communi Eruditorum sententia S. N. F. Scriptores profanam qua usi sunt Linguam ad divini Sermonis indolem nonnihil inflectere & aptare debuerunt, ne omnis prophetic Sermonis gratia virtusque in alieno ore periret, vel profundi cœlestis Doctrinæ sensus in aliam Linguam transfusi vim paterentur, recte inde conficitur, ei, qui accuratam stili, quo sacri N. T. Scriptores usi sunt intelligentiam consequi studeat, præter profanos illos græcos Auctores, etiam Apocryphos, qui vocantur V. T. Libros, & in primis græcam LXX Interpretum Translationem, quam ipsi S. Apostoli adhibere religioni sibi non duxerant, diligenter esse per volvendam: atque quæ hujus Translationis in explicandis N. T. tabulis sit necessitas, quis usus, dedita opera præ ceteris demonstratum ivit illustris PEARSONIUS in Dissertatione parænetica, quam nostræ quoque Editioni præmisimus.

Sed

Sed ne hæc quidem præconia , quamvis nullam laudis accessionem pati videantur , omnem Linguæ Græcæ dignitatem & amplitudinem exhauiunt ; multo adhuc latius patet ejus usus , & ad omnes Scriptores græcos ecclesiasticos , quos Patres vocant , & qui Latinos numero ac eruditione multum antecellunt , extenditur , a quibus nobis Veritas cœlestis quasi per manus tradita est , & ex quorum libris omnis S. Antiquitatis cognitio ac universa Historia christiana est repetenda ; quod Cel. apud Basileenses Theologus JO. LUD. FREY in Præf. apologetica , quam splendidæ Epistolarum S. Patrum Apostolicorum editioni nuper a se curatæ præfixit , pluribus est persecutus , ubi ex professo id agit , ut Patrum ecclesiastico- rum monumenta ab injusto contemtu vindicet , eorundemque tractationem Studiosis de meliore nota commendet ; qua simul opera obscuris quo- rundam detractionibus & clandestinis calumniis obviam ire voluit , qui non verentur procaciter venditare , S. Philologiæ & in primis Græcæ Li- teraturæ studia in illustri hac Academia nullo lo- co haberi . Græca igitur Lingua , ut uno verbo omnia complectar , & lumen cœlesti doctrinæ præfert , & totum orbem liberalis ac cultioris doctrinæ fulcit atque sustentat , neque alia Lin- gua est , quæ ad hanc laudem aspirare possit , aut pari studio digna censenda sit . „ Evidem „ non invidemus Latino Sermoni suam gloriam , „ quod communis est & q. domesticus studio- „ rum arbiter ac interpres ; ultero etiam largimur , „ non esse aliam Linguam , cuius hac nostra æta- „ te usus in docendo æque late pateat : Sed quam „ longe hoc abest ab ea Laude , quam Græcæ „ Lin-

„ Linguae propriam esse diximus, quod per illam
 „ Dei Filium, ejusdemque ad nos Legatos lo-
 „ quentes ac ea docentes sine interprete intelli-
 „ gere possumus, quae non ad ingenii cultum
 „ aut ambitiosam inanis Scientiae ostentationem,
 „ sed ad promovendam veram ac sempiterham
 „ hominis felicitatem unice faciunt.„

At nescio quo iniquo fato eveniat, ut Græcæ Literaturæ studia, si Grammaticam exceperis, passim frigeant, neque eodem cum Romana reliquisque loco aut pretio habeantur, neque etiam pari studio excolantur. Scil. Latina ignorare a turpitudine proxime sejunctum est, contra hanc didicisse nemini prope laudi ducitur: Quo non apparatu instructi ad Romani Sermonis cultum accedimus? quo studio, quo conatu, quanta exercitationis vi id agimus, ut latine aliquid interpretari aut balbutire possimus: Contra quam rari sunt etiam inter illos, qui divinorum Ora- cularum Interpretes audiunt, qui eam sibi græci Sermonis facultatem compararunt, ut possint Græcum N. T. Librum ipsi per se intelligere, & quod ajunt, in hoc Oceano sine cortice na- re? Immo vero, quod præfiscine dixerim, invenias etiam nonnullos, qui toto, quo Sacro munere publice defunguntur, tempore, græco N. T. Codice, si quidem tali sint instructi, fa- cilius carere possent, quam Starckii *Synopsi ex- egistica*, *Piscatoris indice Locorum bibliorum*, aut variis Homiliarum formulis sive editis, sive, quod reconditam magis eruditionem sapit, scrip- tis. Quam multis porro græci illi Patres ec- clesiastici vix de nomine noti sunt, quos pri- mum in beatis aliquando sedibus conspicere ac am-

amplexari præoptant : Ut nihil jam dicam de profanis Græciæ Scriptoribus ; quotusquisque enim hodie Medicorum non mavult ex recentiorum dictatis formulis sapere, quam iis græcos fontes jungere ? Aristotelem ne quidem isti legunt, qui se ejus sequaces profitentur ; illi vero etiam contemnunt, qui ex scholaſtica Servitute in recentiorum Servitutem, mutato tantum Domino, transierunt : Platonem vero divinum sane Virum & Philosophorum omnium principem, cuius Φιλοσοφίματα sub alieno titulo hodie miro fervore recoquuntur, raro in Bibliothecis reperias. Nemo autem me propterea morosum ac difficilem, nemo queribundum aut ævo nostro iratum arbitretur : Hic dies querimoniis non est destinatus. Quam optarem, ut omnia illa falsissima effent, quæ de neglectu culturæ Literarum græcarum dicuntur : Sed res in aprico posita est, neque intra Academicorum Doctorum Musæa hæ querelæ continentur, sed in limina potentiorum jam penetrant, qui quum optime perspiciant, quantum cœtui puriori, quantum Reip. intersit, ut græca Literatura diligentius excolatur, jam idonea huic malo remedia circumspiciunt, nihilque intentatum relinquunt ad has literas a fuga retrahendas, atque ab interitu vindicandas. Meministis credo juxta mecum Vos omnes, qui aut Scholæ nostræ curam geritis, aut scholaſtico alicui muneri estis præfecti, gravissimæ illius Orationis, qua magnificentissimus Consul ESCHERUS, Populi sui & Musarum delicum, in solenni aliqua Doctorum publicorum lustratione, Græcas Literas, ut suas delicias, magnopere commendavit, ad eas amplecten-

plectendas serio est cohortatus, & qua ratione studium illarum inter nos excitari ac promoveri possit, oppido scite & perite docuit.

Sed quærat hic forte aliquis, quum ego me de Caussis neglectus Linguæ Græcæ expositurum fidem fecerim, quorsum nunc pertineat tam prolixa de Linguæ ejus necessitate ac multiplici usu Disputatio? Hunc ego velim ad hominum mores & ingenium respicere, quos, quamdiu nullum ex labore aliquo fructum animo præcipiunt, frustra ad illum laborem suscipiendum impellas; contra ubi primum cognitionem aliquam magnum afferre commodum sibi persuadent, non possunt amplius a se impetrare, ut illam negligent aut insuper habeant: Ita ut non alia potior Caussa sit, neglectus Literaturæ græcæ, quam quod paucissimi de ejus necessitate vere sunt persuasi, quoniam aut non satis perspiciunt insig-nes, quos hoc studium in omnem vitam sparge-re solet, fructus, aut iisdem non valde capiuntur: Quapropter hi duplicis fere generis sunt: Alii enim, quia nihil utile putant nisi quod ad quæstum facit, præ quo omnem honestam ani-mi voluptatem parvi pendunt, etiam Sapientiæ studia fastidiunt, & Musas omnes ut tristes esuri-tionum matres abhorrent; cum quibus si in certamen descendas, uno hoc defungi solent axi-omate, *Nihil ad farinam hæc conferre;* quod nunc omnium, qui eruditionem negligunt, intercalare carmen est. Et profecto, nec Scientia, nec Erudi-tio, fatendum enim est, ad fœnum quicquam con-ferunt, quo boves, aut ad carduum, quo asini pascuntur: ut non mirum sit, si tales non in Scientia ac Ratione fructum vitæ, sed in cibo

finem ejus pariter & fructum ponunt ; quod ne belluæ profiteantur, nihil praeter Linguam obstat : Et tamen tanta fuit veterum Simplicitas , ut T. Livius bovem locutum esse inter prodigia non semel posuerit ; cum non raro similes hoc tempore loquantur , indigni in quibus refellendis operam aliquam ponas. Ceterum quanquam Sapientiæ ac Literarum studia non sint ex eo rerum genere , quod proprie & sua natura ad unctiorem fortunam parandam valet : Non tamen omne prorsus ad bene sperandum literatis Viris dejectum est signum ; vix etenim unum aliquem reperire est, vel summum doctrina , vel saltem non contemnendum , qui si doctrinæ prudentiam adjunxerit, vel honorum luce , vel vitae subsidiis & commodis caruerit. Sunt vero deinde & alii , qui quum audiunt Literas græcas tanquam omnis Doctrinæ ac Sapientiæ interpretes commendari , quanquam nihil praeter rem dictum putent , parum tamen moventur , ut harum Literarum necessitatem admittant , quia ad res omnes Græcorum pernoscendas satis præsidii atque adjumenti collocant in interpretationibus latinis. Verum ego mihi hactenus non potui persuadere , hos qui ita judicant , serio & ex animo ita statuere , sed potius hoc suo judicio ignaviæ aliquam excusationem aut colorem velle obtendere : Quod si enim tanto , uti præ se ferunt , Sapientiæ studio ducentur , primo non intelligo , quamobrem malint cuivis alteri , qui Interpretis nomen profitetur , quam sibi fidem habere , & sectari rivulos , quum possint ex ipso fonte haurire , quod semper levis & ignavi animi argumentum fuit : Deinde si nonnisi post rem cognitam statuerent , non

non possent ita liberaliter sentire de omnibus promiscue Interpretationibus latinis : Plures enim sunt, quæ nimis putide ac serviliter ad singula verba configuntur, quam quæ liberiore stilo sententias consequantur : Jam vero, quum fieri vix possit, ut sententia ubique eadem felicitate ac perspicuitate in alienam Linguam transfundatur, aut ulla Versio leprorem illum solis græcis peculiarem & orationis succum possit assequi ; multo minus intelligitur, quomodo hujus generis Interpretatio, quæ dictions barbara sordidaque penitus impedita ac inquinata est, & multo majori, quam ipsa oratio, obscuritate laborat, quamque verius Metamorphosin, quam Versionem dixeris, quenquam possit ad legendum allicere, aut in legendo retinere. Iis sane, qui græce periti sunt, triobolares isti interpretes instar Virgiliani Mezentii squalidum & putidum latinæ Translationis Cadaver græco autori animato & vivo alligare visi sunt : Quod ut planius faciam, peto a vobis A. A. si quis *Opitii* aut *Halleri* carmina ad verbum latine interpretaretur, quemadmodum latine redditus circumfertur infelix Homerus, nonne eorum pulchritudinem ac venustatem miserrime deformaret? aut quis eos sine stomacho posset amplius evolvere? Sed simus æqui, ac largiamur etiam illis, qui interpretationum fide nituntur, & in illis acquiescendum esse prædicant, non omnes Græcorum scriptorum Versiones pessimi commatis esse, dari nonnullas, quæ nitore ac proprietate ad ipsos, quos explicant auctores, quam proxime accedant: quo in genere, ut latinos nunc omittam, sunt Interpretationes v. c. Homeri recentiores, Gallica,

a fœmina longe doctissima *Anna Daceria* ita instructa, ut nihil supra in quavis elaboratissima versione desiderari posse videatur: *Anglica*, ab *Alex. Pope*, insigni nostri temporis vate, cuius recens fatum *Musiæ* elegantiores satis lugere non possunt, versibus cum homoteleuto elaborata, quæ tam bene Homeri indolem exprimit, *Anglicæ Linguæ* servato lepore, ut illam omnes merito admirantur ac exosculentur: Et denique *Hetrusca*, ab *Antonio Maria Salvini* summa fide exposita, cuius hæc propria laus est, quod qualicuit elegantia, græca Homeri verba totidem ferme Hetruscis, eodem etiam passim servato ordine, reddita sint. Et tamen hi ipsi Interpretes agnoverunt, ac ingenue etiam fassi sunt, se græcas Homeri veneres, elegantiam, suavitatem exæquare minime potuisse. Fac vero nunc extare omnium Græcorum Scriptorum interpretationes pari cura ac elegantia confectas, fateor equidem has posse aliquatenus satisfacere illis, qui res græcorum libris traditas penitus cognoscere student: Sed ne tunc quidem prorsus supervacanea esset, quæ in græcarum literarum studio ponitur diligentia; siquidem non aliter græci idiotismi gustum aliquem consequimur, qui N. F. literis utilius ac profundius assequendis præsidium afferat, nemo enim quisquam suam divinorum verborum sitim penitus explere potest, nisi in græcos semet fontes pæne ingurgitet.

Quapropter tantum abest, ut Græcorum Scriptorum Versiones, quæ hodie magno numero extant, Studii græci necessitatem vel tantillum imminuant, ut has ipsas potius inter Caussas neglectus primo fere loco referre nullus dubitem.

Pro-

Profecto quum nullæ adhuc extarent Interpretationes latinæ, nemini nisi græce docto aditus ad græcorum Libros & reconditos ibi eruditionis ac sapientiæ thesauros patebat: itaque tunc necesse erat, aut græcas literas obstinato animo perdiscere, aut omnem hanc Eruditionis gloriam abdicare. Nunc vero Interpretationum fiducia nemo fere ad has literas perdiscendas serio animum applicat, & tamen promiscue omnes græce eruditionis laudem affectant, & nonnunquam ambitionis ostentant, ut sicut faciant imperitis. Miramur saepe Majores nostros in tanta subsidiorum penuria adeo stupendas in Literis progressiones fecisse: verum ego ita semper existimavi, hæc ipsa subsidia, quæ nunc tanto numero suppetunt, nonnisi ignaviæ subsidia esse, quæ studium omne ac laboris patientiam frangant & imminuant, ut adeo mirum non sit, nos longe infra illorum laudes subsistere. Quinimmo adeo ingeniosum est hoc seculum nostrum in inveniendis eruditionis compendiis, ut ne pueris quidem & oscitantibus amplius de summa eruditio- nis laude sit desperandum: Cujus rei exemplum esse possunt Eustathianæ illæ in Homerum Παρεβολαι a doctissimo Viro Angelo Polito perpetua latina interpretatione donatae, de quo inutili labore dici merito potest, quod summus Vir Jos. Scaliger de Salmasii consilio, quo Stephani Byzantini Lexicon geographicum cum versione latina edendum susceperebat, Epist. CXLV. scripsit: *Quomodo ulla interpretatio latina e dignitate adjici possit, non video.* - - - Melius tibi consultum fore credo, si hoc labore supersederis, ex quo tenuissimus ad imperitos, nullus ad doctiores fructus: ad te vero

nulla gloria proventura sit. Quid quod etiam puerorum profectui obstare compertum est hæc interpretationis subsidia, quapropter illa penitus e Scholis eliminanda esse sapientiores rei scholasticæ Consultores suaserunt. *Moses du Soul* V. C. qui ad Plutarchi Vitas Londini MDCCXXIX. V. Voluminibus, forma quarta, studio Bryani editas, cum is operi immortuus esset, præfatus est, in fine hujus Præfationis, ubi de cauſis agit, cur pauci græce discant hodie feliciter, diserte etiam refert morem Versionum ad latus ponendarum. Et mox deinde subjicit: *Qui igitur græce discere velint, græcas editiones veteres in manus sumant, in quibus latini nihil est; omnia per se, quantum possunt, ope Lexici intelligere nitantur.* In margine ipsius quem legunt libri, quæ molestiam creant, adnotent. Perlectum sic accurate librum repetitis lectionibus sic sibi familiarem reddant, spondeoque paucis annis futurum, ut magno cum fructu, quos cunque opus fuerit, evolvere & intelligere libros græcos possint. Et in eandem prorsus sententiam disserit magnum illud Germaniæ & rei scholasticæ decus *Mathias Geffnerus* præf. in Chrestom. græcam: *Ex quo tempore, inquit, in Schola vel discendi vel docendi cauſa versatus sum, animadverti, pensem illam capitalem græcarum literarum esse, quod græcis libris fere talibus utuntur adolescentuli, quibus latina interpretatio e regione adjuncta est.* Cum igitur jubentur interpretari aliquid, primo verba aliquot græca legunt, tum his subjiciunt latina totidem circiter; *qua in re tanto facilius, non præceptor quidem, nisi is plane hebes sit; sed sibi fucum faciunt, a quo tempore Leusdenianæ illæ editiones N. T. græco-latinæ Scholas inundarunt, verbum verbo reddentes, si non*, *tino,*

latino, at certe barbaro ; unde illud etiam quasi corolarii loco damni accedit, ut sordes quædam latini Sermonis tanto magis apud eos inolescant, & articuli præsertim præpositivi ratio, quoties ille non nominibus jungitur, ita obscuretur, ut frustra sint luculentissimæ ea de re præceptiones. Huic igitur malo non commodius occurri posse puto, quam si in manus tradantur pubi scholasticæ libri illo ignorantie propugnaculo destituti. Hactenus illi. Neque proin audiendi sunt, qui hos græcorum librorum pueriles interpretationes verbotenus confectas tironibus eo nomine commendant, quod illarum ope ac ductu permulta extricent atque expediant, quæ ipsi per se nimis laboriose assequerentur : Aut qui censent etiam Magistrorum cauſſa eas adjiciendas esse, qui in locis difficultibus hæreant, & subsidiis destituti nesciant se expedire : Num etiam tanti est propter paucos nodos totius libri interpretationem adjicere, in primis cum vulgatæ interpretationes hoc vel maxime vitii habeant, ut in iis locis, ubi aliquis hærere possit, ipsæ vitiosæ sint. Quod si vero ista ratio valeret in Græcis, quid ni etiam in latinis perinde valeret ? Quis autem ferret Cornelium Nepotem aut J. Cæsarrem, quia in quibusdam locis etiam doctus hærere potest, cum interpretatione germanica edi ? Aut quamobrem germanicas Romanorum Scriptorum versiones tantopere aversamur, & larvati illius Sinceri Scholia germanica e puerorum manibus excutimus ? „ Non tamen non possum „ illud quorundam in Germania reviviscens stu „ dium in edendis græcorum Libellis cum inter „ pretatione germanica ex adverso posita lauda „ re, quatenus hæc ratio plurimum valere po

„ test apud imperitos ad commendandum græ.
 „ cæ literaturæ ac sapientiæ studium : Atque
 „ in hoc genere plurimum tribuo splendidæ edi-
 „ tioni Dialogorum quorundam Platonis a Cl. Müll-
 „ lero , Gymnasii Hamburg. Ephoro nuperrime
 „ curatæ .”

At vero cum hac , quam hactenus exposui-
 mus , Cauffa , ob quam Linguæ græcæ studia
 passim frigide ac negligenter tractantur , alia est
 conjuncta , quam in Librorum græcorum , qui
 hodie comparari possunt , raritate ac pretio , quod
 privati hominis facultates plerumque excedit , po-
 sitam esse censeo. Nihil jam dicam de præcis il-
 lis Manutiorum , Juntarum , Stephanorum Editi-
 onibus , quæ quoniam fere ipsis scriptis Codici-
 bus æquiparari solent , inter regias & publicas
 opes adnumerantur : nihil etiam movebo de
 splendidis illis & voluminosis editionibus trans-
 marinis , quas toto orbe divisa , sed ferax Litera-
 rum Brittania doctissimorum Virorum studio in
 lucem produxit , quæ in his oris nostris albo
 corvo rariores sunt , & ditiorum Bibliothecas , ut
~~κειμήλια~~ exornant. De iis tantum loquar , quæ
 aut magis parabiles sunt ; aut frequentius sese no-
 bis offerunt , Basileenses puta , Wechelianas ex
 antiquis ; ex recentioribus vero Belgicas vario-
 rum Commentariis instructas & illustratas , item-
 que Parisinas græcorum Patrum , quæ a prælo
 adhuc recentes in Librorum catalogis venum ex-
 ponuntur : Illas quod attinet , quam rarum est ,
 vos ipsis testor , A. A. ut Plato , Plutarchus ,
 Lucianus , Xenophon aliquis , idemque integer
 inter venales Libros sese nobis objiciat ? Has
 vero , quanquam passim apud omnes bibliopo-
 las

las prostent, si quis homo privatus ære suo redimere velit, ad eas comparandas, ne quidem lautissima stipendia sufficerent: Itaque paupertas bonæ mentis soror plerosque ab horum Librorum usu excludit. Quominus tamen homines nostri hanc suæ ignaviæ caussam prætexant, studiose cavit Amplissimorum publicæ nostræ Bibliothecæ Curatorum Providentia, qui in publicos usus & ad sublevandum hac in parte græcarum Literarum studium, illud bonarum Artium ac Scientiarum promtuarium ab hoc genere Librorum egregie instructum esse voluerunt. Et præclare quoque de iisdem his Literis mereri instituit V. Cl. mihiique amicissimus J. Aug. Ernesti, Lit. hum. apud Lips. Prof. qui laudanda industria in recensendis Xenophonteis quibusdam libellis adeo feliciter versatus est, ut Anglorum in recudendis his æmulationem meruerit; & tamen istæ ejus editiones ita sunt comparatæ, ut æquissimo pretio a quovis parari facile possint: Cum contra pretiosissimæ illæ Batavorum editiones, quas procudit ætas nostra, non sint omnino satis accommodatæ eorum studiis, qui auctores veteres cognoscere & eruditionem ex iis haurire cupiunt, neque tamen sine aliena ope & interpretis auxilio possunt ea, quæ eruditioribus vulgata & facilia videntur, intelligere; quod novum studio Linguae græcae impedimentum ad fert: Qui enim has Editiones curant, præter latinam versionem variorum Notas, aut excerptas, aut integras, adjungunt; quorum alterum hoc habet incommodi, quod Libri molem præter usum magnopere auget, multa etiam ne tironibus quidem ignota, multa ad intelligendum non ne-

cessaria, multa falsa, melius hodie perspecta & a posterioribus interpretibus aut confutata jam, aut confutanda, tamen legenda sint, tantaque notarum moles congeritur, ut ipse Auctor tanquam cymba in Oceano inter Commentatorum, tanquam pugnantium ventorum dissidia ac procellas, natare videatur. Nec magis probari potest altera illa ratio, propterea quod delectus ille difficilis est, neque facile omnibus in hac ratione satisfieri potest, ut Scoveliana illa male & inepte mutilandi laboris alieni licentia constat.

Sed agite A. A. unam adhuc, quanquam plures neglectus hujus Caussas superesse non ignorem, pace vestra attingam, quam a primæ Institutionis nimia difficultate & prolixitate arcessendam esse duco, qua efficitur, ut græcas qui amare nondum possunt Literas, oderint: Unde sæpe accidit, ut complures adolescentium diem illum execrentur, dirisque omnibus devoveant, quo græci Sermonis studiis se addixerunt, & conditionem suam, quam putant miserrimam, conquerantur, cum alia vel sordidiore atque obscuriore commutare cupientes. Etenim nuda Grammatices præcepta infinitis prope exceptiunculis distincta, ipsa per se minime pascunt animum, doctrinæ amorem non inducunt, neque ad Literarum studium alliciunt. Potest quidem aliquando vi ac pœnæ formidine progressus aliquis vel ab invitis extorqueri: Sed nihil coactum diuturnum, neque puerorum ingenium tristi cura acerboque fastidio pressum fese efferre, aut lacertos exerere suos potest, sed intra illiberalis studii angustos cancellos misere torpet. Quotiescumque de Grammatica institutione agitur, toties illud Taciti animo

mo succurrit: *Homines Romani neque totam Servitatem pati possunt, neque totam Libertatem.* Id ipsum de pueris judico; nec totam pati possunt regulatum grammaticarum Servitatem; nec totam laxioris studii libertatem; æque enim vitium est, sive nullis, sive supervacaneis uti regulis. Volo igitur ab arte grammatica veluti a docta nutricula institutionis q. lacte edacentur pueri; non quam enim certo ac stabili gradu consistent, nisi ars grammatica præceptionibus suis bene illos firmaverit ac munierit. Sed odiosum ac non ferendum esse dico, in quo tamen Scholarum genius mihi ignoscat! quod græca elementa pueris diffici & incompta Lingua ac methodo tradantur, quasi si quis hebrææ Linguæ rudimenta græco Sermone explicare vellet, aut in vernaculo vel etiam latino Sermone omnes inflexiones ab uno aliquo fonte per infinitas rationum series ac circulos circumducere: quod in formandis temporum rationibus genealogicas illas propagines, non omnes perinde certas, tantopere urgent, & quo modo altera in alteram formam transeat, ita operose scrutantur, q. novam aliquam Linguam ad philosophicas leges exactam confingere deberent; non eam tradere, quæ tota usu constat, & cuius vera & nativa indoles ex auctorum lectione cognoscenda est: quod totos dies nullo melioris studii levamento in his detinentur pueri: quod omnis, quamvis rarer lectio & interpretatio, cui Grammatica tota servire deberet, ad hanc unam refertur; & quæ alia sunt ejus generis, quæ jam olim peculiari Dissertatione *de eo quod nimium est in institutione grammatica pluribus explicavimus.* Nocere enim

puta-

putamus grammaticas regulas , ut animadvertisit Fabius , circa illas hærentibus , non per illas e-untibus . Miseret me profecto scholasticæ pu-
bis , quotiescumque voluminosa illa in tribus Lin-
guis Grammatices Systemata considero , quæ in-
finitum prope regularum & exceptionum agmen
concludunt , & centum propemodum folia con-
ficiunt , quæ XIII aut **XIII** annorum puer *αναγ-*
νοφαγεῖν h. e. non sine fastidio devorare debet .
Jam vero si eam rationem , quam plerique Ma-
gistri in explicandis Auctoribus sequuntur , consi-
deremus , mirum non est , eam ad amplecten-
dum græcarum Literarum studium neminem val-
de invitare : Hic audias plerosque aut circa sin-
gularum vocum incertas & obscuras origines an-
xie laborantes & ingeniosas græcorum Scholiastra-
rum nugas tanquam ex tripode dicta venditan-
tes : aut miras , ubi nusquam sunt , immo ve-
ro in singulis quoque particulis & apicibus *ἐμ-*
φάτεις & mysteria consecstantes : aut Linguæ
Cauſas , quas illi minime habuerunt perspectas ,
qui summa ejus facultate & elegantia pollebant ,
ut digitos suos enumerantes : aut denique om-
nia , quæ in Lexico aliquo græco , magna exem-
plorum copia instructo ad unam aliquam vocem
congesta inveniunt , prolixius persequentes , ut
ita multæ Lectionis fucum faciant ; adeoque
omnia alia agentes , quam quæ agenda forent &
ad intelligendum Autorem , quem exposituros se
profitentur , faciunt , quo fit ut in unico sæpe
versiculo totos dies consumant , tantum ut docti
ac diserti videantur . Adeo ambitione corrupta est
Auctores veteres interpretandi ratio , quæ unum
hoc efficere debet , ut quid Scriptor aliquis hac
illave

illave ætate vocabulo quodam aut formula quadam loquendi usus cogitaverit, legentes plane intelligent, quod Lexicorum usu effici saepe non potest. Itaque si ii, qui librorum interpretandorum olim negotium sibi sumserant, quos Grammaticos vocabant, & quorum rationem ex veterum Scholiis propemodum cognoscere licet, si, inquam, jam in vitam redirent & viderent, quod ipsi uno saepe aut tribus verbis explicare potuerint, in eo nostræ ætatis ambitionem ita longas Disputationes explicare, ut unum saepe verbum fiat liber, profecto valde nos otio abundare crederent. Et sane si eandem nos viam ac methodum ad docendas ac discendas Gallicam, Anglicam, Hetruscam Linguas transferremus, quam in Græca vulgo usurpamus, nemo certe ex solis libris eam harum Linguarum facultatem amplius assequi posset, quam nunc brevi adeo tempore nos consequi competitum est. Fateor equidem non valde esset improbanda methodus illa scholastica, si omnes aut plerique, qui nobis operam dant, olim essent futuri Linguarum Doctores & magistri, hos enim caussas & rationes suæ artis habere perspectas multum juvat; illis vero, quorum pars multo maxima est, qui eum in finem Linguarum studiis se dedunt, ut sibi claves acquirant, quibus sibi & aliis Sapientiae ac Eruditonis Thesauros recludere possint, illis, inquam, maximum est profectus impedimentum, si in paranda clavi consenescant, quo non solum animus a literis avertitur; sed & alterum inde provenit malum, quod pueriles mentes exsuccæ sterilesque ad reliquarum doctrinarum studium, ad quod exactis pueritiæ spatiis gradum facere debe,

deberent, non disponantur: Præter enim Grammaticen & vagas aliquas cognitiones, quas ex auctorum enarrationibus accipiunt, quæque facile ex animis avolant, si nihil aliud in Scholis complurium annorum curriculo colligant adolescentes, parum profecto promovisse, exiguumque putaverim eos fecisse quæstum, cum eorum mentes & ditari & fœcundari ibi possent multis jactis doctrinarum seminibus, quibus accipiendis late patent. Contra illiberaliter instituti pueri similes ingenio sunt iis puellis, quas, ut ait Terentius, graciles atque junceas curatura faciunt matres, exilem præbentes cibum, arctisque vestibus constringentes: angustis namque Grammatices claustris circumdati & duris quasi vinculis adstricti, modicoque eruditionis cibo alti, tenuiter in doctrina adolescent, macie quadam sterilescentes. Ne sinant igitur magistri in uno Grammaticarum Regularum circulo conclusa sive consensere, sive stupere discipulorum ingenia: Opus esse considerent,

*Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus, interea perpotet amarum
Absinthi laticem.*

Sed excedit nostra, quem animus sibi propo-
suit terminum, Oratio, & quanquam plures ad-
huc excitari possent Caustæ, ob quas Græcæ Li-
teræ satis frigide a plerisque tractari solent; po-
tior tamen nunc nobis habenda est temporis ra-
tio, quæ me dicendi modum facere jubet, ut
reliqua oratio iis Pietatis officiis defungi adhuc
possit, quibus & memoria Viri Clariss. in cuius
ego locum fui surrogatus, celebraretur, & in-
gens illud summorum Virorum in me ita ornan-
do

do beneficium gratæ & devotæ mentis testificatione illustretur. Et primum quidem quod spectat, ne laudes pie defuncti culpa ingenii & orationis exilitate deteram, ex prolixiore ab ipso quondam Cl. Viro conscripta Biographia summas vitæ ipsius rationes strictim carptimque servato temporis ordine enarrabo.

Itaque Vir dum viveret præclare de Schola & Ecclesia nostra meritus, JO. HENR. HIRZELIUS vitam hanc ingressus est Tiguri ad d. XIX. Cal. Sept. CICLOCLXXIX, Patre *Solomone* ex inclyto *Hirzeliadum* Stemmate, matre *Anna Maria Reutlingera*. Animadversis in puerulo felicis ingenii igniculis nihil intermissum est, quo præclara indoles ad virtutem & doctrinam formaretur. Postquam igitur fuisset traditus optimis Scholæ patriæ, magistris brevi feliciter emensus est totum illud Scholasticæ vitæ curriculum, cum ingenii sui felicitate; tum vero maxime quod ipsi contigisset uti privata Institutione Fratrum germanorum doctissimorum, *J. Jacobi & Conradi Reutlingerorum*, quorum ille ingeniorum formator felicissimus, quem sua in rem scholasticam merita immortalem reddunt, adhuc per Dei gratiam superstes est, atque ut porro sit, boni omnes omnibus votis expetunt. Erat quidem noster primum animo a sanctioribus Literis alieno, Arithmetices in primis & Linguæ gallicæ studiis deditus, eo consilio, ut vel opt. Parenti mercaturam exercenti aliquando ad manus esset; vel etiam ut militiæ, a qua non prorsus abhorrebat animus, nomen daret: Quamprimum vero deinde ad audiendas Lectiones publicas fuit admissus, mutato non sine Numine consilio, sanctio-

sanctiores disciplinas firmo jam animi proposito
 est amplexus, ac spatiis acceleratis, nisi in quan-
 tum publicæ Scholæ rationes illum non potue-
 runt non aliquantum retardare, progressus est.
 Contigerunt illi Doctores haud vulgares, qui
 præclaram indolem, & ad summa quævis jam
 per se enitentem incitarent, sublevarentque :
 In his primum ipse laudabat Virum excellentis
 doctrinæ ac famæ J. H. Suizerum, a quo non le-
 vem Philosophiæ Cartesianæ gustum imbiberat,
 quem deinde privatim legendo Cartesii Libros,
 maxime vero ejus *Meditationes*, multum confir-
 mavit. In sanctiore vero disciplina quam maxi-
 me secutus est Clariss. D'Outrein, cuius libellum
 germanico sermone vulgatum, qui inscribitur,
Forma divinarum Veritatum, frequentius iterata
 lectione penitus in succum, quod ajunt, & san-
 guinem convertit, atque ita curiosam per Sy-
 stemata & compendia vagandi licentiam non si-
 ne maximo fructu huic uni formæ adstrinxit.
 Augendis deinde copiis suis intentus. quum præ-
 cipite & q. exspirante Sæculo superiore oppor-
 tuna se offerret Hanoviæ apud gallicæ Ecclesiæ
 Ministrum Cregutum hospitii mutandi occasio,
 avide eam arripuit, & postquam Examina, quæ
 vocant propædeutica, magna cum laude su-
 stinuisse, duobus S. M. Canditatis, J. C. Bil-
 lettero, Collegii Alumnorum nunc Ephoro, &
 Rychenero cuidam Hanoviam petentibus comitem
 se adjunxit; Ibi præclari ac eloquentissimi Viri
 D. Jüngstii ductu formandis habendisque in utra-
 que lingua concionibus sacris maxime dedit ope-
 ram; atque etiam ex frequentiore cum Viro
 reconditæ Eruditionis laude florentissimo, no-
 strate,

strate Daniele Cramero, Philosophiæ tunc temporis Professore, usu & consuetudine multum se profecisse adfirmavit. Exacto ibi duodeviginti mensium spatio, cum Clariss. Viro J. H. Neuschelero, Professore deinceps apud nos Theologiæ Catecheticæ & Biblicæ dignissimo, quem dum viveret ut Collegam maximi semper fecit noster, Bremam concessit hebraicæ in primis Literaturæ excolendæ studio; strenuum ibi nactus, quem strenue quoque secutus est, Ducem Celeberr. Kesslerum, cui non hebræa modo juxta novam Altingii methodum tradenti diligens auditor fuit, sed etiam ad Rabbinorum Scripta aperienti adiutum hæsit assiduus, quinimmo operam quoque dedit Josepho Margalitæ ex-Judæo, qui Libros Mischnicos ac Maimonidis quosdam Tractatus publice privatimque est interpretatus: audivit quoque Snabelium, Haseum, ceteros, & orandi pro S. Concione Specimina plurima edidit. Anno fere ibi transacto itineris Socium adsciscit sibi literatissimum Virum J. Jac. Huldricum, Ethices deinde & J. N. Professorem inter nos Clarissimum; Hi in Belgium delati per aliquod tempus Amstelodami substiterunt, ubi Rabbinorum libris enarrandis rursus operam navarunt, atque etiam cum Ant. Hulsiø, Duisb. Prof. per id tempus ibidem commorante, item cum Herone Sibermanno, aliisque eruditis Viris consuetudinem contraxerunt: mox deinde sub ipsa hiberni Cursus auspicia in Franequeranam Frisiæ Academiam commigraverunt, ubi Vitringam, Rœlium, atque Rhenferdium, Viros, quorum adhuc floret, diuque florebit memoria, publice privatimque docentes audire contigit. Anno vero h. S. IV. no-

ster *Huldrico* tantisper relicto Lugdunum Batavorum secessit, ubi conscribendæ Dissertationi *נָסֹכְ הַמִּים וְשֵׁמֶחֶת בֵּית הַשׁוֹאָכָה*, seu de *Ritu effusionis aquarum & gaudio domus haustionis in Feste Tabernaculorum*, vacavit, quam deinde etiam sub præsidio Virorum Clariss. *Markii & Triglandii* publice defendit: Quibus etiam feliciter peractis nova itineris Societate cum Cl. *Huldrico* inita omne fere Belgium peragravit, ac per Germaniam, salutatis præcipuis ejus Academiis, domum ad suos rediit. Postquam hic studiorum atque itineris rationes publice exposuisset, atque etiam per *χειροθεσίαν* sacro Ordini fuisset adscriptus, proximam Dissertationem Synodalem *de frequenti Communione* sub Clar. *Hottingero* magna cum laude est tuitus: Quo factum est, ut plures jam ejus operam in vario disciplinarum genere implorarent, maxime vero in Hebræis literis, quas nova methodo *Jac. Altingium* secutus exposuit: Hos cœtus privatos Juvenum doctrinæ ipsius cupidorum eo successu habuit, ut pauco tempore interjecto tam spectata virtus præmio insigni digna judicaretur, quum ipsi fuisset tradita Linguæ hebrææ in Coll. Hum. Cathedra, quæ Clariss. B. *Ottii* promotione vacuæ facta fuerat, quam etiam solenni oratione de *Dono Linguarum prima Pentecostes die effuso* feliciter auspicatus est. Hic campum nactus amplissimum, eam facultatem, quam sibi comparaverat magno cum successu explicuit, atque etiam *Grammaticam Hebræam* nova methodo & mira brevitate conscriptam publicæ luci exposuit, qua deinceps non nostra tantum, sed exteræ quoque Scholæ quam felicissime sunt usæ, & adhuc utuntur. Anno h. S. VIII matrimonium iniit a-

thori

thori Sociam sibi adjunxit emendatissimi moris
 & piam ad exemplum matronam, *Dorotheam Friesiam*, Clariss. Lingg. in C. H. Prof. Filiam & Parentum & sua virtute commendatissimam: Hanc fidissimam vitæ sociam ab eo tempore habuit, in ejus commoditate ac placidissimis moribus post labores molestiasque suaviter acquievit, ex hac liberos suscepit patriarchum avitarumque virtutum hæredes, e quibus III in vita superstites, atque in his Filius, qui nuper miro suffragiorum consensu mihi Successor datus est, quem ut patria olim disciplina atque exemplum ad omnem laudem formavit, ita fructus illius virtutis jam percipere cœpit Schola nostra uberrimos. Anno h. S. X. optimus nostri Socer jam prope Septuagenarius eas muneric partes, quæ in Institutiōne latina & Poeseos versabantur, in hunc Generum suum, Virum rebus maximis parem devolvit, qui etiam his studiis promovendis ita acriter incubuit, ut nihil faceret reliquum, quod ad ea vel commendanda vel illustranda pertineat, quo consilio egregium de *Observatione Latini Sermonis Commentarium* ad juvandam veterum Autorum & interpretationem & imitationem, itemque *Ideam dictionis & sententiae M. T. Ciceronis*, a Celeb. *Wolfio* primum elaboratam publicæ luci in commodum studiosæ juventutis exposuit. Anno h. S. XII postquam in nervum erupissent Toggiorum cum Abate Sancto-Gallensi discordiæ, nostro Sacrorum in castris faciendorum partes publica auctoritate sunt delatae, quas etiam per duodeviginti hebdomadas strenue administrauit. Quum vero Anno h. S. XVIII venerandus Senex *J. H. Frisius* Lingg. in C. H. Pro-

fessor ætate confectus diem suum obiisset, Gener illius summo Ampliss. Scholæ nostræ Catorum consensu ipsi Successor datus est, atque ita nunc etiam græcam institutionem emendare aggressus est, quo consilio ex *Wellero*, *Verweyo*, ceterisque optimis quibusque Grammaticis, tum vero etiam ex propria observatione varia institutionis compendia conquisivit, quæ postquam longo usu jam satis probata cognovisset, sub forma Libelli, qui inscribitur, *Principia Sermonis Græci &c.* in usum Scholæ anno h. S. XXXVI primum publici juris fecit; qui Liber ejus potissimum consilio ac Filii præcipue cura ante hos tres annos emendatior nonnihil & auctior est recusus. Tandem anno h. S. XXXI. pridie Iduum Julii in locum Viri Celeb. J. C. *Hofmeisteri*, Prof. Ling. Græc. & Canonici, sine æmulo, est surrogatus, cui per VI ferme annos vicariam operam præstiterat: Novum hoc munus auspiciatus est feria Caroli proxima anni XXXII Oratione solenni *de Linguarum post tempora Apostolica fatis & usu, in Reformatione maxime*. Hanc Spartam, ut & Scholæ gubernacula, aliaque munera ad Oeconomiam publicam spectantia, quam diligentissime administrare ac exornare studuit: Qua in re, ut & reliquis publicorum privatorumque munerum officiis adeo sibi non pepercit, ut jam a satis longo tempore succumbere interdum laboribus nimis graviter incumbentibus machina corporis videretur: Accessit anno h. S. XL subitus mœror ex obitu Filiae multis virtutibus commendatissimæ, quam dira mors in ipso maturæ ætatis ingressu abstulit, quo gravissimo casu parens opt. haud leviter conser-

sternatus ac tantum non penitus afflictus est : Ex eo enim tempore vigor pristinus paulatim recessit, acies oculorum valde debilitata est, & languor artus occupavit ; quod malum Cathar-
 ris & febribus rheumaticis, (quibus bruma, ipsi semper infesta , annis maxime XLII & XLIII, eum tantum non oppresserat,) magnopere inva-
 luit, ut se domi continere aut corpus parum fir-
 mum & ægrotum in publicum trahere cogere-
 tur : Ita paulatim malo corpus exhaustum &
 semper insidiari Viro ac imminere consanguine-
 us lethi sopor cœpit , qui non modo sedentem
 silentio & quiete stantem facile iuvaderet, sed inambulantem & loquentem & quavis ope re-
 lucentem nonnunquam velut supplantaret : Con-
 tigit tamen ipsi rara hæc felicitas, ut ingraues-
 cens cum debilitate ætas in cura amantissimæ Con-
 jugis , in Liberorum virtute & benivolentia ,
 partim vero etiam in vicaria Filii opera posset
 acquiescere. Superiore autem Martio Mense fa-
 stigium suum videbatur affecuta ista imbecillitas,
 cum apoplectici quidam impetus corpus viribus
 prope exhaustum subito infestassent ; ex quo
 tempore lectulo affixus fractas ac prostratas vires
 nunquam recepit , sed insignem *ἀτονίαν* & lati-
 tantis interni mali novas insidias præsensit. Has
 vero mortis aut potius vitæ melioris inducias
 Deo non producere visum est, nisi ad d. V.
 Non. Julias proxime superiores, quo vesperi
 hora tertia nondum elapsa animam immortalita-
 tis semper appetentem Parenti ac Servatori ani-
 marum unico placide reddidit, undecim diebus
 & uno ante impletum annum ætatis sextum &
 sexagesimum mense. Fuit igitur ac vixit Hirze-

lius noster, rei scholasticæ Restaurator felicissimus, in cuius obitu magnam Schola nostra, magnam Ecclesia, magnam quoque eheu! Familia jacturam fecit. Sed respiciamus fontem unde manat quicquid amarum nobis atque miserum in hoc casu videtur: Divipam veneremur Providentiam, quæ munus suum tamdiu magna cum utilitate nostra indulxit, & modo cum ipsis maturum visum est ad se recepit; atque grati etiam agnoscamus & recte collocemus, quæ in ipso habuimus; quæ supersunt, ab eadem Providentia tranquilla mente & obsequi divinis nutibus parata exspectemus.

Quandoquidem vero sapientissimo divini Numinis Consilio, & Vestro Patres ac Præsidies utriusque Ordinis atque Scholæ Curatores Amplissimi, Venerandi, Clarissimi, beneficio contigit, ut post excessum Cl. Hirzelii in deligendo Successore mei potissimum ratio haberetur, atque præclarum Græcas Literas publice docendi munus cum omnibus πλεονεκτήμασι & emolumen-
tis mihi decerneretur; Vestrum ego hoc Beneficium gratus agnosco, Vestrum in me ornando ac cohonestando studium ac munificentiam submissa mentis devotione veneror: Atque ut impense mihi de hoc Judicio Vestro ac Præsidio gratulor, sic Gratiam illam perpetua animi pietate religiose colam, faxoque ut Beneficium hoc Vestrum apud hominem neque indignum prorsus, neque ingratum collocatum videatur. E-
quidem non ignoro quid officii mihi per vestrum Beneficium impositum sit; non enim mihi tantum elaborandum est, ut si quam mihi ex-
istimationem superiorum annorum labores vigili-
æque

æque pepererunt, eam conservem ac tuear; sed multo magis ut vestra de me judicia sustineam, & aliqua saltem ex parte respondeam illi exspec-tationi, quam de me, ut veri simile est, in multorum animis pondus Autoritatis Vestræ con-citavit: Quod quidem me studiosissime constan-tissimeque facturum Vobis omni adseveratione confirmo, daturumque operam, ut hæc, qua nunc circumfusi estis Studiosorum adolescentium multitudo, si nulla in re, at certe industria & assiduitate vix alium quenquam ad rationes su-as accommodatiorem huic muneri præfici potu-isce fateatur; non enim concedam, ut præpo-stera quorundam de hac Professione, tanquam ignaviæ portu, judicia valeant: Neque vero Vos Viri utriusque Ordinis Gravissimi Venerandi ali-am a me gratiam postulare videmini, neque major a me persolvi posset, quam si strenue utar beneficio Vestro, ac ut alii uti queant, la-bori meo nulli parcam. Deus O. M. Vos Vi-ros Præsides muneribus, meritis, dignitate, auc-toritate præstantissimos diu conservet, faxitque ut sub vestris auspiciis Resp., Civitas, Ecclesi-a itidem ac Schola salva diutissime floreat & se-ris nepotibus dies illa nota sit, quæ vos rebus humanis exemptos cœlo afferat!

Vos vero, Viri Venerandi, Clarissimi, divi-narum humanarumque Scientiarum sive ad ple-bem christianam, sive in Schola Professores ac Doctores eximii, Vos omni studio ac pietate etiam atque etiam rogo, ut me hominem vestri studiosissimum, & quem non alia re nisi forte in-dustria ac probato candore animi commenda-bilem benivolentia Vesta semper estis prosecuti,

nunc Vestro quoque beneficio ejusdem Collegii necessitudine Vobis conjunctum hilari vultu recipiatis ac sinu q. Vestro exceptum benigne fore pergatis. Jure a me expectatis, ut quem Vobis debeo animum beneficiorum vestrorum memorem, & ad quævis officia atque observantiam paratissimum sancte conservem; quæ spes ne Vos fallat, meum erit curare: Et quum ego Vos ob præclaram indolem ac virtutes, ob ingentia in Ecclesiam ac Scholam merita, ob Eruditionem singularem, semper colui judicio meo commotus, faciam id in posterum alacrius ac diligentius Vesta humanitate incitatus, quam semper eandem erga me futuram non magis constantiæ ratio, quam naturæ Vestrae benignitas mihi persuadet. Servet inexhausta divini Numinis Clementia quemque Vestrum in extremam usque Senectutem & Vos Ecclesiæ Tigurinæ, hujus Gymnasi & universi Orbis literati bono diu felices ac florentes superesse velit!

Tandem ad Vos redit & in Vobis desinit Orationis mea Studiosi Adolescentes lectissimi optimi! Nolo assentiunculis vestram gratiam aucupari; sed officiis potius, quæ a me profici sci possunt, vestrum amorem promerer: Vos apertis & non ambiguis votis, quum diligendus esset Græcarum Literarum Professor publicus, me deposcere, vos postquam essem vobis datus lætari & Summorum Virorum de me Judicium suffragatione vestra comprobare, immo etiam prima vice ad vos accedentem faustis acclamationibus excipere non dubitastis: ex quo vestrum in me Amorem luculenter satis perspexi. Evidem Literarum amore captos vos video, & vehementer

ter lætor, Sapientiæ avidos & magnopere laudo;
 quodque magis me recreat, recte sapiendi cupi-
 dos. Exolevit enim barbaries, quæ jam pri-
 dem Literas, omnemque politiorem humanita-
 tem obruerat, emersit e tenebris Sapientia, ca-
 putque ad pristinam lucem erexit: Quis enim
 longe rectius nobiliusque quam antea literarum
 studia excoli, longeque splendidius doctrinis om-
 nibus lumen accessisse denegare valeat? Nihilomi-
 nus unum adhuc desideratur literariæ felicitati &
 splendori; unum adhuc vestrum compluribus de-
 est, & sane maximum, optimi Adolescentes! pa-
 randæ Sapientiæ subsidium, nempe Linguæ
 Græcæ cognitio. Partim enim in unoquoque
 doctrinæ genere literatos, & cumulate literatos,
 etiamsi Græci Sermonis ignaros, fieri vos posse
 confiditis; partim vero rei difficultate deterriti
 ne a limine quidem Græcas Literas salutare su-
 stinetis. Sed credite, Adolescentes, vestra vos
 fallit opinio; nemo unquam ad solidam, ad ple-
 nam literarum laudem, sine Græci Sermonis ad-
 jumento pervenire poterit. Inanem itidem me-
 tum abjicite, magnos Spiritus sumite, Græcam
 que Linguam non tam certe arduam, ut men-
 dax habet vulgi opinio, non tam salebrosam,
 non tantis difficultatibus circumseptam, toto
 pectore consecrandam vobis statuite. Aut ad-
 modum fallor, aut jam mentes vestræ in hanc
 gloriam sunt oratione nostra excitatae. Videor
 mihi videre vestrum ardorem: Cui ex publica
 auctoritate Signum nunc erigo, & eo concurri-
 te quotquot vultis. Nec inglorium vobis sit
 hunc ducem sequi, qui si non magni ingenii,

Hh 5

certe.

certe ignaviæ non dabit exemplum ; qui se totum vobis tradit, atque labores omnes & vigilias, sive sequi eum, sive præterire vultis, vestra facit. Ne vero vos vestra de me spes aut expectatio fallat, nolite vobis de me persuadere, quasi ego nœa indulgentia unquam sim commissurus, ut quisquam vestrum ad publici Oraculorum divinorum Interpretis Axioma adspiret, qui non sit ab his præsidiis instructus sine quibus nemo recte & cum fiducia hoc munere possit defungi ; neque imperitia & ignava de Literis opinio ullum unquam in me sibi præsidium inveniet : Non is ego sum, qui si dolosi spes refulserit nummi, corvos poëtas & poëtridas pisces cantare credam pegaseum melos, neque patienter ferre possum Philologos illos hemerobios, qui aliquot horarum spatio ad examinis periculum cum aliqua laude sustinendum, quasi ad mimicum ludum instrui possunt. Omnem vos laudis, promotionis, eruditionis consequendæ fiduciam in vestra diligentia ac industria collocare oportet. Agite ergo, Juvenes, flos & decus Patriæ, ite quo vos vocat vestri amor, quo vos vocant Parentum vota, quo vos Deus, cuius nonnulli aliquando futuri estis Legati ac Interpretes, quo vos Patria ac Principes vocant. In vobis sita est gloria Literarum nostrarum. Hæc Gymnasio nostro nunquam non fuit propria : atque ipsum hoc Gymnasium, hæc communis Mater nostra per me vos hortatur, ne, his Literis negligendis, committatis, ut vestra culpa, magnam antiquæ gloriæ partem amittat.

Summe Deus, Te supplex veneror atque oro, ut omnibus meis institutis, dictis, factis, numen Tuum annuas, meæque disciplinæ successus prosperos, celerrimos, duis. Tuere in omne tempus, hanc Tui Spiritus, Sapientiæ, bonæ mentis officinam, & ei incolumitatem, otium, incrementa largire! Amplectere etiam hujus Gymnasii Magistratum, & universum Professorum Collegium, eisque tranquillitatem, concordiam, Salutem, tribue. Suscipe denique hanc succrescentem Patriæ spem, eamque indies lætius adolescere jube! Has Tu, Pater, preces ita ratas habeto, uti omnis Sapientiæ auctores, utique Tuus Te nobis Filius morte sua placavit.

SEN-